

בעיניהם שבעל תשובה יתקרב אל ה' מהר, ולכן עיקר החג נקרא על מצות סוכה כי על ידי זה אנו מאמינים שנשמח לפני ה' בד' מינים הרומזים ג' על בעלי תשובה.

ועל פי זה י"ל לכן אין נשים מחוייבים בסוכה [סוכה כ"ח ע"א], ומקשים למ"ד ענני כבוד ה' [שם י"א ע"ב] למה פטורים נשים¹. ולהנ"ל א"ש להיות נשים באותו דור צדקניות ה', ובזכותן נגאלו [סוטה י"א ע"ב], ואין רא"י מסוכה בדידהו למהירות התקרבות אחר התרחקות מאת ה', ולכן פטורים כנ"ל.

ולקחתם לכם ביום הראשון. וכי יום ראשון הוא וכו' [תנחומא אמור כ"ב]. והוא תמוה הלא ביום ראשון דסוכות עוסקים במצות ד' מינים ומצות סוכה. ונ"ל בישובו, הנה כתב הרמב"ם בה' לולב [פ"ח הט"ו] המצוה שעושה אותה בשמחה עבודה גדולה היא כי העיקר שיעשה אדם המצוה בשמחה ובטוב לבב, ולא יהי' למשא עליו. ולכן אנו מברכים בכל עשיית מצוה אשר קדשנו, שאנו מודים לה' שקדשנו במצותיו וציונו עליהם², ודוד המע"ה אמר [תהלים קי"ט ל"ב] דרך מצותיך ארוץ, ואמרו [מכילתא פס"ז] מצוה שבא לידך אל תחמיצנה, וכן בכל עניני רשות טוב לאדם שלא יהי' נמהר לעשות כי אם מתון מתון, אבל במצות לא יחמיץ וכל הזריז משובח יותר כי אין בו ספק שהוא לטוב לו כי היא חייך ואורך ימך. ונ"ל שלזה כיוון דוד המע"ה באומרו [תהלים שם נ"ט] חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך חשתי וכו', כי מי שבטבעו שעושה הכל במהירות ואינו בוחן ובודק קודם שעושה דבר, כשיעשה את המצוה ג"כ בזריזות אין ראיה שמחבב המצוה אלא טבעו כן הוא, אבל מי שבטבעו הוא מתון וכשיבוא לדבר מצוה הוא ממהר לעשותה, זה מופת שהוא חושק ומחבב המצוה כי זה כל האדם ובו בחר ה'. והוא שאמר דוד המע"ה חשבתי דרכי שבכל דבר דרכיו הנוגעים לעצמו ה' מחשב מחשבות קודם שעשה מעשה והלך בדרך וה' מחמיץ הענין, ואשיבה רגלי אל עדותיך או חשתי ולא התמהמהתי וא"ש. **והנה יש לדקדק מאחר שאמר חשתי מה צ"ל ולא התמהמהתי.** וי"ל כי לפעמים אדם רץ חיש מהר ולא מפני שחפץ להשיג הדבר והוא זריז אלא מפני שהוא עצל והתאחר הרבה עד שירא שיעבור הזמן ויאבד הדבר ממנו לגמרי לכן הוא רץ ונחפז לדרכו, ולכן פרט דוד חשתי תמיד ולא התמהמהתי, כלומר לא מפני שהתמהמהתי תחלה לכן חשתי, אלא מפני זריזות המצוה חשתי תמיד לשמור מצותיך כנ"ל.

והנה ע"י שבני אדם רואים כי רשעים טוב להם ויושבים שלום ואף שהם רעים וחטאים אספו דגנם בשוה עם הצדיקים, ע"ז אומרים שהכל במקרה ומקרה אחד לשניהם ח"ו, אלא דבאמת הצדיקים מגינים וחוסים על הרשעים. ולכן ציוה ה' ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ואמרו חז"ל [ויק"ר ל'] אתרוג מרמו על צדיק גמור שיש בו טעם וריח. ונ"ל לרמו הדר שדר באילנו משנה לשנה [סוכה ל"א ע"ב] הוא צדיק גמור שעושה פרי כל השנה פרי צדיק עץ חיים, משא"כ בהדס שיש בו ריח ואין בו טעם ולולב טעם ואין בו ריח חסר פרי, ובימים הקדושים חוזרים בתשובה וממלאים חסרונם ושוב חוזרים לאחוריהם, אבל צדיק גמור עומד בצדקו ודר באילנו כל השנה כולה וזה רמז נכון. ואמרו חז"ל יאגדו אלו עם אלו ויכפרו אלו על אלו הצדיקים מגינים על הרשעים. ומאחר שנתברר לנו כי הצדיקים חוסים על הרשעים יש לנו להאמין כי הכל בהשגחה ולרשעים טוב בזכות הצדיקים ולא במקרה, ולכן ציוה ה' ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' לרמו שצדיקים מכפרים על הרשעים והם לרשעים למגן ומחסה, ושוב אמר בסוכת תשבו לרמו כי אנו חוסים תחת צילו של הקב"ה ואנו מושגחים מאתו ית"ש, אלא דזה עצמו קשה להאמין כי הרשע ינצל בזכות הצדיק ואין זה לפי שכל אנושי, ולכן מסיים למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני' בהוציא אותם מא"מ, וזה ודאי אינה מקרה רק בהשגחה בנס שלא בטבע ורובם רשעים היו, ע"כ שניצולו ונעשה להם נס בזכות הצדיקים משה אהרן והזקנים ובזכות גשים צדקניות, וכיון שנתברר לנו כל זה תדעו כי אני ה' אלקיכם אני המשגיח ומנהיג מלך עוזר ומושיע ומגן וק"ל.

עוד נ"ל לפרש ולקחתם לכם וכו' ושמחתם לפני ה' א"א וכו' בסוכת תשבו וכו', כי שני מצות אלו שייכים להדדי, כי כבר דימו חז"ל [מנחות כ"ז ע"א, ויק"ר ל'] ד' מינים לד' כיתות בני אדם. ונ"ל שאחר ימי תשובה נתכפרו ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד [ברכות ל"ד ע"ב], ולכן אתרוג בשמאל שזה צדיק מעיקרא ואינו במדרגה כמו אלו שה' בהם חסרון ועשו תשובה והם בימין, ולכן כתיב ושמחתם לפני ה' שזכו כולם לקבל פני שכינה שה' מרוחקים ועתה עומדים לפני ה'. וזהו כוונת כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, מי שה' אזרח וכגר נחשב מקודם, עתה ישב בסוכות להסתופף תחת כנפי התשובה אחר שעשו תשובה. אלא דקשה לאדם להאמין, אחר שה' מרוחק מאת ה' ובמעט זמן יהי' מקורב כ"כ אליו, אבל כבר ראינו כן במצרים שה' משוקעים במ"ט שערי טומאה וזמן מה אח"כ ה' חוסים בענני כבוד, ולזה בא מצות סוכה למען ידעו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, וכי כן גם לא ירחק

(ד) עיין שו"ת כת"ס חאו"ח סי' צ"ה, ד"ה לכן, ושו"ת חת"ס חאו"ח סי' קפ"ה, ד"ה ומדי.
(ה) עיין רמב"ם הלכות ברכות פ"א הג"ה, ופי"א היא ג.